

La música al Llibre Vermell (I)

D'ençà del descobriment de la tomba de l'Apòstol, el Camí de Sant Jaume es convertí en l'objectiu fonamental de totes les pelegrinacions cristianes a l'edat mitjana. El Camí és el vehicle de comunicació de tota la cristiandat, per ell flueixen gents, tècniques, corrents artístics... i també músiques.

En Jordi Cebolla, en una sèrie de 2 articles, ens introdueix a les particularitats d'aquestes músiques i a les que s'hi troben al Llibre Vermell de Montserrat.

En l'actual recorregut del Camí de Sant Jaume s'evidencia el fet que, ara fa una pila d'anys, hi hagué un intens trànsit cultural personificat en mestres de les arts plàstiques com escultors, pintors o mestres d'obra vinguts d'arreu. Del seu treball tenim testimonis en l'actualitat com ara catedrals, esglésies, ermites, convents i edificis de tota mena lligats al Camí i dels quals tots en podem fer un llarg llistat.

En el seu equipatge, aquests artistes no només portaren la seva saviesa artística, també portaren els seus sons, els seus instruments, les músiques de moda del seu lloc d'origen i les seves danses. Al cap i a la fi, molts aspectes de la vida venen acompanyats per dites,

romanços, cants i altres. Aquest equipatge musical, que en el lloc d'origen podia servir per marcar els ritmes de treball o fixar la transmissió de llegendes i rondalles, serví als pelegrins en moments de descans per facilitar les relacions socials o per convidar-los a la pregària. D'especial importància són les formes d'expressió musical lligades a la veneració de Sants, Mares de Déu o a determinats llocs de devoció, entre els quals, a Catalunya, en destaca significativament, el Santuari de Montserrat.

Són variats els testimonis musicals medievals que vinculen específicament el fet religiós amb el pelegrinatge cap a Santiago. Apareixen cants dedicats als caminants al Codex Calixtinus, l'obra clau del pelegrinatge, considerada la primera guia turística de la història. Entre els diversos sermons, lliçons i llegendes s'hi troben nombrosos cants litúrgics lligats a les celebracions de la vigília de Sant Jaume -que té lloc el mes de juliol- i al trasllat del cos de Sant Jaume a Galícia -que es commemora el 30 de desembre-. Aquests cants es caracteritzen per ser força cultes i elitistes, ja que eviten la participació del públic. Les peces són fins i tot a diverses veus i diuen els que n'entenen que foren reescrites adaptant cants anteriors al monestir de Cluny sobre el 1150.

També a l'església monàstica de Santa Fe de Conques del Llanguedoc, un altre lloc íntimament lligat al Camí de Sant Jaume, apareix l'any 1010 una referència a les vigílies que els pelegrins feien amb espelmes i llànties cantant i ballant per fer front a les penúries, la gana, les llargues litúrgies en llatí i la manca

d'allotjament (reservat exclusivament a clergues i nobles).

Alfons X el Savi inclou a les seves "Cantigas" alguns dels miracles de la Mare de Déu de Montserrat (com per exemple a "Como Santa Maria de Montserrat descubriu un furto que se fez na sa ygreja"). Aquests cants no només evidencien una gran afluència de pelegrins sinó també la voluntat dels monjos de Montserrat de potenciar la pietat de la gent senzilla, als quals s'unien per resar, cantar i ballar en clar contrast amb altres ordres religioses que utilitzaven complexes músiques on el poble no tenia possibilitat de participar.

Al Santuari de Montserrat es troba un document molt singular, el manuscrit classificat com a "Codex I" de la biblioteca montserratina, més conegut per "Llibre Vermell". És un conjunt de 143 pergamins de 43x31 cm. enquadrats cap a l'any 1890 amb unes tapes de vellut vermell que li donen l'actual nom. Se sap, degut a una numeració antiga, que s'han extraviat 36 fulls de l'original. Aquest document, escrit a finals del segle XIV per una sola mà, inclou un tractat de confessió, un altre sobre l'univers, un Calendari benedictí i altres textos piadosos, a més d'un cançoner amb 10 cants, tots anònims, alguns d'ells en català, amb els títols: Cànon O virgo splendens; Dansa Stella splendens; Cànon Laudemus Virginem; Himne Mariam, matrem virginem, attolite; Dansa Polorum Regina; Dansa Cuncti simus concanentes; Cànon Splendens ceptigera; Dansa Los set gotxs; Motet Imperayritz de la ciutat joyosa; Dansa Ad mortem festinamus.

EN AQUEST NÚMERO

Manifestación en Santiago contra la destrucción del Camino en Pino. PÀGINA 2

El Camí de Sant Jaume en cotxe elèctric. PÀGINA 3

La música al Llibre Vermell de Montserrat. PÀGINA 4

butlletí de l'Associació d'Amics del Camí de Sant Jaume

fent Camí

de Montserrat a Santiago

NÚM. 5 TARDOR 2007

Una Credencial per a tothom

La Catedral de Santiago convida les Associacions i a la Federació a desfer-se dels models de Credencial propis.

Des de fa uns mesos algunes associacions d'amics del Camino estan rebent una carta signada per D. Jenaro Cebrián Franco, Delegat de Pelegrinacions i Responsable de l'Oficina d'Acollida al Pelegrí de la Catedral de Santiago, on se'ns convida a desfer-nos de les Credencials ja que a partir del gener de 2009 l'única Credencial vàlida per a aconseguir la Compostela serà l'emesa per la Catedral de Santiago. Val a dir que es tracta d'una decisió unilateral, presa sense cap tipus de consens amb les associacions i institucions públiques i privades.

Ara per ara hi ha molts tipus de Credencial; la Federació de Asociaciones té la seva, que atorguem totes les entitats federades; existeix la Credencial Universitària, creada fa només uns pocs anys; nombroses entitats estrangeres tenen Credencials pròpies en llengües diverses i inclús la xarxa d'albergs privats vol editar la seva. A més, la Credencial que més es fa servir a dia d'avui, l'editada per la Catedral Compostel·lana, és una còpia gairebé literal de la que creà originàriament la Federació de Asociaciones. En algun congrés i assemblea s'ha entonat el mea culpa per no haver-la registrat en el seu moment.

Tota la vida s'ha lliurat la Credencial a l'origen i servia com a tal gairebé qualsevol cosa que acredités la voluntat de fer el Camino. Encara hi ha pelegrins que fan servir una carta de presentació de la seva parròquia a mode de Credencial. Serà possible que a partir del 2009 no els serveixi aquest document per obtenir la Compostela? I què passarà amb els pelegrins vinguts de l'estranger que desconeguin aquesta norma? Hauran d'aconseguir una nova Credencial malgrat dur la seva des de molts quilòmetres abans?

L'església compostel·lana ha de seguir amb l'exclusiva en l'emissió del certificat d'arribada i permetre que cada pelegrí segelli en la Credencial que cregui convenient. Si l'església ha de canviar en alguna cosa respecte al Camí no ha de ser en la Credencial i sí en d'altres qüestions més importants. Per exemple, en la incomprendible norma que dicta que siguin els 100 últims quilòmetres (i no altres) de qualsevol camí els únics vàlids per obtenir la Compostela, o aquella altra norma que diu que, durant els 100 últims quilòmetres de ruta els pelegrins han de segellar dos cops al dia la Credencial.

Associació d'Amics del Camí de Sant Jaume
Apartat de Correus 251
08130 · Santa Perpètua de Mogoda
Barcelona

El contingut d'aquest butlletí està sota llicència Creative Commons.

MANIFESTACIÓN EN SANTIAGO CONTRA LA DESTRUCCIÓN DEL CAMINO EN PINO

Participaron más de 300 personas que caminaron del Monte do Gozo a Santiago

Más de trescientas personas, miembros de la Asociación Galega de Amigos del Camiño de Santiago y de Amigos de los Pazos, participaron a finales de julio en una manifestación en contra de la destrucción de una parte del Camino de Santiago en el municipio coruñés de O Pino, para la construcción de un polígono industrial.

La marcha, que se inició en el Monte do Gozo, el lugar desde el que los peregrinos divisan por vez primera las torres de la catedral, de ahí su nombre, estaba abierta por una pancarta con el texto "No a la destrucción del camino de Santiago", seguida de un grupo de gaiteros y de una imagen en madera del Apóstol Santiago sobre un carro, ar-

rastrada por unos asnos a los que no se permitió el acceso a la plaza.

José Antonio de la Riera Aután, presidente de Asociación Galega de Amigos del Camino de Santiago, declaró su rechazo al proyecto para construir el polígono industrial de un millón de metros cuadrados y recordó que el camino fue declarado Patrimonio de la Humanidad por la Unesco.

Considera que ese espacio está a punto de sufrir "el mas salvaje de los atentados con ese proyecto de construcción, a las mismas puertas de la ya deteriorada entrada a Santiago" y afirmó que el polígono destruiría kilómetro y medio del camino original francés de peregrinación.

Entiende que destruir el Camino "es un precedente inaudito en los albores del siglo XXI y de desprecio a las elementales reglas de civilización y respecto a un patrimonio que debemos legar a futuras generaciones".

La movilización se confundió con los centenares de peregrinos que estaban entrando poco antes del mediodía en la plaza del Obradoiro con la presencia de un alto número de caminantes y de ciclistas y también de grupos organizados de diferentes países.

PELEGRINS ELÈCTRICS

El passat dia 8 de setembre una parella de barcelonins va encetar el Camí de Sant Jaume des de Montserrat en cotxe elèctric per demostrar que aquests vehicles no només serveixen per a trajectes curts. De fet, es tracta de la distància més llarga mai coberta a Europa amb vehicle elèctric. Després de 10 dies de viatge a una velocitat màxima de 45 quilòmetres per hora, dilluns dia 17 van arribar a la capital gallega concloent aquesta aventura amb que han volgut donar a conèixer els avantatges dels cotxes elèctrics entre els que destaca no només el valor ecològic sinó també l'econòmic doncs surt a 1 euro cada 100 quilòmetres.

Els pelegrins van anar recollint la seva aventura a un bloc d'Internet (<http://www.megaelectrico.blogspot.com/> o bé <http://pelegrins.blogspot.com/>)

Durant aquest mes de setembre la premsa escrita no només se n'ha fet ressó d'aquests particulars pelegrins. El passat dia 14 de setembre el suplement Sortim del diari Avui va publicar un llistat amb les 100 millors propostes publicades mai al suplement en dos anys de vida. El Camí de Sant Jaume va resultar la segona proposta considerada com una de les millors escapades de turisme actiu. L'article és un resum d'un altra més llarg que es va publicar durant l'any passat i que convidava a recórrer el tram del Camí de Sant Jaume entre La Panadella i Tàrraga. Si voleu llegir l'article només us heu de dirigir al web de l'associació on el teniu a la vostra disposició.

I després del Camí de Sant Jaume, què?

Trobada de pelegrins els dies 27 i 28 d'octubre

Tots aquells que heu fet el Camí de Sant Jaume i que creieu que el Camí continua després d'arribar a casa podeu compartir les vostres experiències i neguits amb altres pelegrins a la trobada "EL CAMÍ DEL NOU PAS". Organitzada per tercer any consecutiu per un grup de pelegrins juntament amb l'Abadia de Montserrat i el Monestir de Sant Benet la trobada està pensada com un temps per caminar, recordar, reflexionar, pregar, compartir...

Si us interessa esteu convidats a assistir-hi els dies 27 i 28 d'oc-

tubre de 2007. Aquesta trobada està pensada per a aquells que hagin fet almenys algunes etapes del Camí de Sant Jaume.

Si voleu més informació: postsantjaume@ya.com

Miquel i Montserrat 938035945
Lourdes i José 938972064
Quim i Roser 934243441

Obres d'un polígon al Barrio de Litera

Una destrossa que obliga a buscar alternatives.

Si us heu aproximat fa poc al tram del Camí de Sant Jaume d'Alcarràs al Barrio de Litera haureu pogut comprovar que la ruta ha desaparegut com a conseqüència dels moviments de terres duts a terme per construir un polígon. De moment, s'ha senyalitzat de forma temporal un itinerari alternatiu, paral·lel a l'anterior però a un centenar de metres de distància i caminant entre les obres. Així les coses, un cop acabades les obres pràcticament tot el recorregut des de Butsènit a Fraga serà asfaltat cosa que planteja la necessitat de buscar ruta alternativa per

a aquest tram, si és que hi ha alguna altra opció disponible.

D'altra banda, els pelegrins que hagin fet el Camí aquest estiu hauran pogut comprovar que tant les benzineres com el bar del Ventorrillo estan tancats de forma definitiva, així que des de Fraga i fins a Ventas del Rey no hi ha cap tipus de servei disponible.

Tots aquests canvis en el recorregut i els serveis estan disponibles en un document PDF que podeu descarregar al web de l'entitat.

la descoberta

ELS FANALETES DE SANT JAUME

L'ermita de Sant Jaume del Peu del Romeu, situada al carrer Major de Lleida, acull una imatge del Sant en memòria d'una de les llegendes més antigues del Camino de Santiago, segons la qual l'apòstol pelegrinava per terres de la península per donar a conèixer l'Evangeli i arribà a Lleida. En el camí va aixafar una bardissa i se li clavà una punxa al peu que li impedia caminar. Amb la foscor, foren inútils els intents per treure's la punxa. Els gemecs del seu patiment van arribar a les oïdes dels àngels (o dels infants de Lleida, segons una altra versió) que acudiren en auxili del pelegrí amb fanalets de llum. D'aquesta manera Sant Jaume es va poder treure la punxa i continuar el seu camí.

Tots els anys, cada 24 de juliol al vespre al vespre, vigília de Sant Jaume, els infants lleidatans surten amb fanalets encesos i acompanyen en romeria la imatge del Sant pel trajecte que segons la tradició féu l'apòstol.

Aquesta llegenda, desconeguda pels pelegrins del Camino, és molt anterior als fets llegendaris que tothom coneix del Camí Francès com són els miracles de Santo Domingo de la Calzada i que es situen a l'edat mitjana.